

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

BATMAN M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU İNCELEME
RAPORU

I. BAŞLANGIÇ

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun, 16 Ekim 2008 tarihli 18 inci toplantısında aldığı karar uyarınca, “Her Türlü Şiddet, Kötü Muamele ve İşkence İle Ceza ve Tutukevleri İle İlgili Sorunların İncelenmesi” amacıyla Daimi Alt Komisyon kurulmuştur. Alt Komisyon, yürüttüğü çalışmalar kapsamında 11 Mayıs 2009 tarihinde Batman ilinde bulunan M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda inceleme ve görüşmelerde bulunmuştur. İncelemeye, Alt Komisyon Başkanı ve Çorum Milletvekili Murat Yıldırım, Kahramanmaraş Milletvekili Fatih Arıkan, Denizli Milletvekili Mithat Ekici ve Sivas Milletvekili Malik Ecdar Özdemir katılmıştır.

II. BAŞVURUCU

Her Türlü Şiddet, Kötü Muamele ve İşkence İle Ceza ve Tutukevleri İle İlgili Sorunların İncelenmesi Amacıyla Kurulan Daimi Alt Komisyonu herhangi bir başvuru olmaksızın, rutin olarak Türkiye'nin değişik illerinde bulunan infaz kurumlarında incelemelerde bulunmaktadır. Yapılan inceleme de bu kapsamda olmakla birlikte, 23. Yasama Döneminde İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna yapılan başvurular da inceleme kapsamında değerlendirilmiş ve bu başvurular hakkında bilgi alınmıştır.

III. İNCELEMENİN AMACI

İncelemenin amacı, ceza infaz kurumlarında zaman zaman meydana geldiği ileri sürülen kötü muamelelerin ortadan kaldırılması, koşulların insani yaşam şartlarına uygun olup olmadığının araştırılması, olumsuz koşulların iyileştirilmesi için çözüm önerileri getirilmesi ve bu önerilerin hayata geçirilmesi için gerekli girişimlerde bulunmaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

IV.İNCELEMEDE UYGULANAN METOT

Alt Komisyon, Batman Cumhuriyet Başsavcısı, Ceza İnfaz Kurumundan Sorumlu Cumhuriyet Savcısı, Kurum Müdürü ve diğer idari personel ile görüşmüş, kurumun koşulları ile yapılan çalışmalar hakkında bilgiler almış, komisyona gelen şikâyetler iletilmiş, kendi seçtiği koşulları ziyaret etmiş, hükümlü ve tutuklularla yapılan görüşmeler sırasında tüm görevliler dışarıya çıkarılarak tutuklu ve hükümlülerin baskı altında kalmadan, rahat bir şekilde konuşmaları sağlanmıştır.

V. YAPILAN GÖRÜŞMELER

1. Cumhuriyet Başsavcısı, Ceza İnfaz Kurumundan Sorumlu Cumhuriyet Savcısı ve Kurum Müdürü ile yapılan görüşme

Kuruma gelişlerde mahkûmların mahrem bölgelerinin hiçbir şekilde aranmadığı, iç çamaşırlarının çıkartılmadığı belirtilmiş, mahkûmların hastaneye ve adliyeye götürülmeleri esnasında, hastane ve adliyede kelepçelerinin çıkarılmadığı yönünde iddialar olduğunun sorulması üzerine, kelepçenin çıkarılıp çıkarılmamasının jandarmanın inisiyatifinde olduğu, jandarmanın riske girmek istemediğinden kelepçeleri çıkarmadığı belirtilmiştir. Mahkûmlara verilen disiplin cezalarının hepsine karşı infaz hâkimliğine itirazda bulunulduğunu, son iki yıl içerisinde disiplin cezalarına karşı infaz hâkimliğine 630 civarında itiraz yapıldığını, sık sık açlık grevi olduğunu, açlık grevi sonucunda mevzuat gereği disiplin soruşturması açmak zorunda olduklarını, mahkûmların hastaneye sevki konusunda iki sıkıntının olduğunu, birinin maddi imkânsızlık, diğerinin ise jandarmanın sevk için uygun olması gerektiği, maddi sıkıntıları aştıklarını, ilde bulunan özel hastanelerden gelen doktorların sağlık taraması yaptığını, mahkûmların sağlık durumlarına ilişkin vermiş oldukları dilekçelerle mutlaka ilgilenildiğini, okuma-yazma, meslek edindirme gibi çeşitli kurslar ve sosyal etkinlikler düzenlendiğini, personel ile mahkûmların aynı yemeği yediğini beyan etmişlerdir.

Çalışan personelin de sıkıntıları olduğunu, hafta sonu ya da bayram tatillerinde görüş olması nedeniyle mesai yaptıklarını, çok fazla mesai yapmalarına rağmen, kanunda ceza infaz kurumu personeli hariç tutulduğu için diğer bakanlık memurlarına ödenen fazla mesai ücretinin infaz koruma memurlarına ödenmediğini, lojmanlarının bulunmaması nedeniyle dışarıda oturmak

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

zorunda olduklarını, terör örgütlerinin bazı personelin adreslerini tespit ederek tehdit ettiklerini, kurumdan sorumlu Savcının da dışarıda oturduğunu, aracının taşlanarak camlarının kırıldığını, kurumda çalışan personelin yaş ortalamasının yüksek olduğunu, kadronun gençleştirilmesi zorunluluğu bulunduğunu, yaptıkları iş itibarıyla personelin kaldırılan yıpranma haklarının iade edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

2. PKK terör örgütü üyesi bayan tutuklu ve hükümlülerle yapılan görüşme

Hastane ya da mahkemeye nakillerde, odalarda da kelepçeli olarak tutulduklarını, kelepçelerin çıkarılmadığını, ring araçlarında da aynı sorunu yaşadıklarını, ellerinin kelepçelenmesinin yanında diğer kelepçe ile de bir jandarmaya bağlandıklarını, bu şekilde götürülmek istemediklerini, kadın oldukları için rahatsız olduklarını, hastanelerde bazı doktorların kelepçelerin çözülmesini istedikleri halde bazılarının istemediğini, doktor talep ettiği takdirde jandarmanın kelepçeleri çıkardığını, kaldıkları koğuşun yazın çok sıcak, kışın çok soğuk olduğunu, klima istediklerini, koğuşlarının 16 kişilik olduğunu ancak 24 kişi kaldıklarını, sıcak suyun haftada iki kez on dakika verildiğini, 24 kişinin bu süre içinde yıkanmak zorunda olduğunu, temizlik malzemelerinin yetersiz geldiğinden temizlik sorunu yaşadıklarını, yemeklerin yeterli olmakla birlikte az çeşit çıktığını, personelin kendilerine yönelik kötü muamele ve onur kırıcı davranışlarının olmadığını, ancak infaz kurumuna getirilirken jandarma tarafından kötü davranıldığını, hakaret edildiğini, kadın adli ve siyasi erkek tutuklu ve hükümlülerin ilçe ceza infaz kurumlarına alınmasına rağmen kadın siyasi suçluların alınmadığını, kendilerinin de ilçe cezaevlerine alınmasını istediklerini, açık öğretim fakültesinde ve açık lisede okuyan arkadaşlarının olduğunu, kayıt ücretlerinin daha önceleri bakanlık tarafından karşılanırken artık kendilerinin karşılamak zorunda olduklarını, maddi durumlarının kötü olması nedeniyle bu masrafları karşılayamadıklarını, üç kişi ile görüş haklarının bulunup bu üç kişiyi hiçbir şekilde değiştiremediklerini, görüşe gelemeyen yakınları olduğunu, bunları değiştirmek istedikleri halde, mevzuatın buna izin vermediğini belirtmişlerdir.

3. Erkek adli tutuklu ve hükümlülerle yapılan görüşme

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

Yemek konusunda herhangi bir sıkıntılarının olmadığını, personelin kendilerine yönelik kötü muamelede bulunmadığını, idareyle herhangi bir sorunlarının olmadığını, hem beyin hem de kalp ameliyatı olan bir arkadaşlarının sağlık sorunu yaşadığını, sürekli olarak başında beklediklerini, ziyaret konusunda sıkıntıları olduğunu, mevzuata göre, anne, baba, eş ve çocuklar ziyarete gelebildikleri halde, kardeşlerin gelemediğini, ancak özel günlerde yapılan açık görüşlere kardeşlerin gelebildiğini, yasada üçüncü dereceye kadar olan yakınların gelebileceği belirtilmesine rağmen bunun uygulanmadığını, haftanın bir günü de olsa toprakla uğraşmak istediklerini dile getirmişlerdir.

4. PKK terör örgütü üyesi erkek tutuklu ve hükümlülerle yapılan görüşme

Diğer koşullarda bulunan arkadaşlarıyla görüşemediklerini, odalarının 8 kişilik olduğunu, ancak 12 kişi kaldıklarını, tedavi konusunda sıkıntılar yaşadıklarını, ziyarette ve telefonlarla görüşmeler sırasında Kürtçe konuşmada bir sorun yaşamadıklarını, yasak olmadığı halde bazı yayınların verilmemesini, hastane ya da mahkemeye götürüldüklerinde kelepçelerinin açılmadığı gibi, mahkûm odasında da aynı şekilde bekletildiklerini, infaz kurumlarında idare ve asker olmak üzere iki başlılığın olduğunu, görevi olmadığı halde askerlerin birçok soruna müdahale ettiğini, infaz kurumuna ilk girişlerde askerler tarafından soyularak arama yapıldığını, soyunmayan arkadaşlarının dövüldüğünü, hakaret edildiğini, arama sırasında bir bayan arkadaşlarının mahrem yerlerine bakıldığını, hastane ya da mahkemeye götürülme sırasında hakaret edildiğini, idarenin yeni gelen tutuklu ve hükümlülere daha önce birçok kez kullanılmış, eski yastık, battaniye ve nevresim verdiğini, bazen de olmadığı gerekçesiyle verilmeyerek kantinden almalarının istendiği, bazı tutuklu ve hükümlülerin zorla itirafçı yapılmaya çalışıldığını, haksız disiplin cezaları verildiğini, aileleri dışında üç kişiyle daha görüşme haklarına dayanarak görüşmek istedikleri kişilerin ismini idareye bildirdiklerini, ancak bu üç kişinin değiştirilmesinin mümkün olmadığını, hiç değilse altı ayda bir bu kişileri değiştirmek istediklerini, kurumda sürekli doktor bulunmadığını, her seferinde farklı doktorun gelmesi nedeniyle kendilerinin sürekli tedavi göremediklerini, bazı eğitim programlarına katıldıklarını, ancak program sürelerinin çok sınırlı olduğunu ifade etmişlerdir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

5. Çocuk tutuklu ve hükümlülerle yapılan görüşme

İdare ile herhangi bir sorunlarının olmadığını ancak yemeklerin iyi çıkmadığını, bazen oda kapasitesinin çok üzerinde kişinin bulunduğu durumlarda bazılarının yerde yatmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir.

6. İslami Hareket ve Hizbullah Terör Örgütleri üyesi tutuklu ve hükümlülerle yapılan görüşme

Fiziki koşulların çok yetersiz olduğunu, idare ile bir sıkıntılarının olmadığını, infaz kurumu şartlarının eskisine nazaran daha iyi hale geldiğini, özellikle kötü muamele ve işkence konusunda ciddi gelişmeler olmakla birlikte kapasite yoğunluğunun da olduğunu, yakın zamana kadar sıcak su sıkıntısı çekmekle birlikte bu sorunun kısmen giderildiğini, yemeklerin bazen iyi bazen çok kötü olduğunu, kurumda sürekli doktor bulunmadığını, Devlet Hastanesinde mahkûm odası olmadığını, daha önce kaldıkları infaz kurumlarında kütüphaneye çıkma hakları olduğu halde, burada bu haklarının olmadığını, iş atölyelerinin kapasitesi ile açık görüş ve bilgisayar odasını kullanma sürelerinin yetersiz olduğunu, açık veya kapalı spor alanlarının olmadığını, ring araçlarının çok kötü olduğunu, tamamen kapalı olması nedeniyle havalandırması çalışmadığı zamanlarda nefes alamadıklarını dile getirmişlerdir.

VI. TAHLİL VE DEĞERLENDİRME

İnfaz sisteminin en önemli amaçlarından birisi, suçlunun ıslah edilerek topluma yeniden kazandırılmasıdır. Bu bağlamda; ceza infaz kurumlarının fiziki yapısının insanca yaşam standartlarına uygunluğunun sağlanmasının yanı sıra, personelin yaklaşım tarzı ve yasal düzenlemelerin iyileştirilmesi de amaçlanmalıdır. Tutuklu ve hükümlülerin buldukları hukuki konum itibarıyla devletin himayesi altında oldukları düşünüldüğünde, bu konunun önemi daha da artmaktadır. Nitekim hükümlü ve tutukluların insan olma onuru vazgeçilmez bir hak olarak varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle, onlara insan onuruna uygun şekilde davranılması Devlet olmanın doğurduğu bir yükümlülüktür. Bu bağlamda, BM tarafından hazırlanan “Hükümlülere Uygulanacak Muameleye İlişkin Minimum Standart Kurallar” ile Avrupa Konseyi tarafından belirlenen, “Hükümlülerin İyileştirilmeleri için Standart Asgari Kuralların Avrupa Metni”

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

(Avrupa Cezaevi Kuralları) hükümlüler ve tutuklular açısından oldukça önemli standartları kapsamaktadır. Yasal mevzuatımız ve özellikle 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile de bu kurallar çerçevesinde bir düzenleme yapılmıştır. Bu kurallara uygulama alanının da sağlanması, başka bir ifadeyle bu hakların şekli olarak kalmayıp pratiğe dökülmesi gereklidir.

İnfaz kurumlarının insan hakları gereklerine uygunluğunun denetimini sağlamak amacıyla yapılan bir dizi ziyaret kapsamında Alt Komisyonumuz tarafından denetlenen ve fiziki şartlar itibarıyla iyi bir görünüme sahip olan Batman M Tipi Ceza İnfaz Kurumu genel olarak olumlu bir görüntü sergilemektedir. Gerek Cumhuriyet Başsavcılığı gerekse infaz kurumu yönetiminin tutuklu ve hükümlülerle iyi bir diyalog içerisinde olduğu, bu durumun da ortaya çıkması muhtemel problemleri önleyici bir fonksiyon eda ettiği müşahede edilmiştir.

Kapasite fazlalığı nedeniyle birçok ceza infaz kurumunda olduğu gibi burada da tutuklu ve hükümlülerin aynı koşu altında kaldıkları görülmüştür. Daha önceki raporlarımızda da ayrıntılı olarak değinildiği üzere, bu ayırımın yapılması yasal bir zorunluluktur. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 111 nci maddesi tutukluların tutukevlerinde veya buna maddî olanak bulunmadığı durumlarda da kapalı ceza infaz kurumlarının sadece tutukluların konulması için ayrılmış özel bölümlerinde tutulacaklarını hüküm altına almıştır. Yine bu maddede tutukluların kendi aralarında sınıflandırılmak suretiyle yerleştirilmesi öngörülmektedir. Ancak bu durum, idarenin takdirinden ziyade, maddi imkânsızlıktan kaynaklanan bir vakıa olarak karşımıza çıkmaktadır.

Batman M Tipi Ceza İnfaz Kurumunda kapasite fazlalığı dikkat çekmiştir. Tutuklu ve hükümlülerin genellikle bölge insanı olduğu, diğer ceza infaz kurumlarında bulunan Batmanlı veya civar illerden olan kişilerin de bu infaz kurumunu tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu da kapasite fazlalığını doğurmaktadır. Batman Cumhuriyet Başsavcılığının uygun arazi de bulunduğu göz önüne alındığında, açık ceza infaz kurumunun kurularak şartları uyan hükümlülerin nakli hem sayının normal hale gelmesini sağlayacak, hem de hükümlülerin üretken hale gelerek, kendi bütçelerinin yanında ülke ekonomisine de katkı yapmasını sağlayacaktır.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

Yapılan şikâyetlerden birisi de nakiller ile sağlık kurumu ve duruşmalara sevklerde kelepçe takılmasıdır. İnfaz kurumunun dışında kolluk kuvvetinin insiyatifinde olan bu husus ‘Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği’nin ‘Tutuklu ve Hükümlülerin Soruşturma ve Duruşmaya Götürülmesi’ başlığı altındaki 66/3 maddesinde, “Hükümlü ve tutuklular hâkimin ya da mahkemenin önüne götürüldüğünde, inzibat aletleri çıkarılır ve bağlı olmayarak girmeleri sağlanır. Bu yerlerden çıkışta inzibat aletleri tekrar takılır.” denilmektedir. Sevk ve nakil sırasında alınacak önlemler başlığı altındaki 76 ncı maddede ise “Tutuklu ve hükümlülerin sevk ve nakli sırasında kaçmalarını önlemek için sağlığa zarar vermeyecek gerekli bütün önlemleri alınır. Sevkten önce sevk yapılacak yerin jandarma iç güvenlik birliği komutanlığına bilgi verilerek kendi yönünden gerekli önlemleri alması sağlanır.” hükmü bulunmaktadır. Jandarmanın nakil sırasında sorumluluk doğuracak eylemlerden kaçınarak firar ve benzeri bir sonucun doğmasına engel olacak tedbirler alması doğaldır. Ancak bunun her durumda aynı şekilde uygulanması yerine, naklin ve tutuklu-hükümlünün tehlikelilik derecesine göre bir tavır alınması bazı şikâyetlerin de önüne geçecektir.

Ziyaret edilen diğer infaz kurumlarında olduğu gibi, bahse konu ildeki kurumda da var olan genel şikâyetlerden biri, ‘Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve diğer Hükümler Hakkındaki 45/1 No’lu Genelge’nin tam olarak uygulanamadığına ilişkindir. Her ne kadar, anılan düzenlemede belirtilen 10 saatlik sohbet hakkının ceza ve infaz kurumu yönetimine tanınan çerçeve süre olduğu, ceza infaz kurumunun şartlarına göre bu sürenin değişebileceği genelgede belirtilmiş ise de, bu hükmün, tutuklu ve hükümlüler tarafından “10 saat sohbet yapılmak zorunda” şeklinde algılandığı gözlenmiştir. Mevzuat hükmünün keyfiyeti bir an önce hükümlü ve tutuklulara anlatılmalıdır. Gerçekten de, belirtilen Genelgenin, ortak etkinlikleri düzenleyen üçüncü bölümünün 13 üncü maddesinde, “Güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenen istekli hükümlü ve tutuklular, 10 kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde ve idarenin gözetiminde, açık görüş alanlarında veya diğer ortak yerlerdeki sosyal faaliyetler çerçevesinde haftada toplam 10 saati aşmamak üzere sohbet amacıyla bir araya getirilebilir. Bu faaliyet hafta içerisinde açık görüş, avukat ve ziyaretçi görüşlerini aksatmayacak şekilde yaptırılır.” şeklinde hüküm bulunmaktadır. Aynı ortamda ve aynı kişilerle uzun süre birlikte kalmak zorunda bulunan hükümlüler için bu hakkın büyük önemi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

haiz olduğu dikkate alındığında; imkânların zorlanarak bu kişilerin sosyal aktivitelere katılımının sağlanması ve sosyalliğin gelişmesi bakımından genelgenin bu hükmünün en iyi şekilde uygulanması, ıslah fonksiyonunu da olumlu şekilde etkileyecektir.

5275 sayılı Ceza Ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83 üncü maddesinde; “ Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eşi, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir.” denilmektedir. ‘Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hattında Tüzük’ün 126 ncı maddesi de bu hükme paralel düzenleme getirmektedir. Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik’in ‘ziyaret edebilecek kişiler’ başlıklı bölümün 9/2 nci maddesinde; “Hükümlü ve tutuklular, birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan üç ziyaretçisinin adı ve soyadı ile bilmesi hâlinde adresini ceza infaz kurumuna kabulünden ve kendisine bu hususun tebliğ edildiği tarihten itibaren 10 gün içinde bildirir. Bu ziyaretçiler, ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hâller dışında değiştirilemez. Ceza infaz kurumu yönetimince, gerekli görülmesi hâlinde bildirilen ziyaretçiler hakkında, ziyarette bulunmalarında sakınca bulunup bulunmadığı konusunda kolluk aracılığıyla araştırma yaptırılır. Sakıncalı görülenlere ziyaret izni verilmez ve yeni ziyaretçinin bildirilmesi istenir.” hükmü bulunmaktadır. Burada bildirilen üç kişinin değiştirilmesi çok ağır şartlara bağlanmıştır. Gerçekten de, anılan düzenlemede sayılan ‘ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hâller’ ifadesi oldukça daraltıcı bir yoruma neden olmaktadır. Hayatın olağan akışı içerisindeki bazı değişimler bu hükmün uygulamasını zorlaştırabilir. Bu da, verilen bir hakkın hükümlü ve tutuklu açısından bir anlam ifade etmemesi sonucunu doğurur. Nitekim bir hükümlü ya da tutuklunun yukarıda belirtilen mevzuat kapsamında isimlerini ceza infaz kurumuna bildirmesinden sonra kendisini ziyaret etmesini istediği kişileri değiştirmek istemesi doğaldır. Kişiye bu hakkın tanınmasıyla; onun dış dünyayla irtibatını sağlamak, toplumla olan ve hürriyetinin tahdit edilmesi nedeniyle her geçen gün daha da zayıflayan bağına takviye etmek ve

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ **İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı**

yaşama sevincini ayakta tutmak amaçlanmaktadır. Anılan yönetmelikte ‘Ceza infaz kurumu yönetimince, gerekli görülmesi hâlinde bildirilen ziyaretçiler hakkında, ziyarette bulunmalarında sakınca bulunup bulunmadığı konusunda kolluk aracılığıyla araştırma yaptırılır. Sakıncalı görülenlere ziyaret izni verilmez ve yeni ziyaretçinin bildirilmesi istenir’ hükmü yer aldığından hükümlü ya da tutuklu ile görüştürülmesinde sakınca bulunan kişilerin listeden çıkarılması zaten mümkün olduğundan bu düzenlemenin değiştirilmesi yararlı olacaktır. Bu hususu Alt Komisyonumuz tarafından ziyaret edilen tüm ceza infaz kurumlarındaki hükümlü ve tutuklular ısrarla dile getirilmiştir. Bu bağlamda, yasada değişiklik yapılarak, belli periyotlar halinde bu listenin güncellenmesinin sağlanması amaca daha uygun bir yol olarak gözükmektedir.

Yörede yaz aylarının çok sıcak geçmesine bağlı olarak tutuklu ve hükümlüler, klima talebinin yanında, toprağa temas etme ihtiyaçlarını da belirtmişlerdir. Çok sık olmamakla birlikte, yemeklerin kaliteli çıkmadığı, infaz kurumuna giriş yaptıkları sırada ihtiyaçları olan bir kısım eşyaların temin edilemediği hususlarında talepler ile de karşılaşmıştır. Ceza İnfaz Kurumlarının yapımı ve ihtiyaçlarının karşılanmasında, buldukları yörenin ve iklimin göz önüne alınması gerektiği açıktır. Bu bağlamda, mevcut ceza infaz kurumunda da benzer yöresel şartların oluşturduğu ihtiyaçların yasal çerçeve içerisinde ve imkânlar da zorlanarak karşılanması, tutuklu ve hükümlülerin insani yaşam şartlarına sahip olmalarını ve kendilerine uygulanan ıslah programlarına olumlu yanıt vermelerini sağlayacaktır. Öte yandan, baştan aşağı beton ve metal aksamdan oluşan ceza infaz kurumlarında, kurum yönetimi tarafından uygun görülen yerlerde, kurum güvenliğini de tehlikeye sokmadan, altı beton olmak şartıyla ‘zemini toprak’ alanlar ihdas edilmesi, böylece hükümlü ve tutukluların toprakla temaslarının sağlanması yararlı olacaktır.

Ceza infaz kurumlarında hayatlarını geçirmek zorunda olan hükümlü ve tutuklular için sosyal aktivitelere katılım hayati önemi haizdir. Bu tür faaliyetler, hem bu kişilerin iç dünyalarına dönüp kendileriyle amansız bir hesaplaşmaya girmelerine engel olmakta, hem diğer kişiler ve ceza infaz kurumu yönetimi ile problem yaşama riskini azaltmakta hem de bu kişilerin üretim sürecine katılmalarını sağlamaktadır. Bu süreç kapsamında birçok kişi, o zamana kadar keşfedemedikleri birtakım sanatsal zenginliklerini fark etmekte, üretim sürecine dâhil ettikleri şeylerle de kendilerinin ve ülkenin üretme gücüne katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte, kişilerin ceza infaz kurumları bünyesinde ortaya koydukları ve birçoğu ‘sanat eseri’ niteliğini

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

haiz ürünler gereği gibi pazarlanamamaktadır. Adalet Bakanlığı yetkililerinin bu bağlamda ülke genelinde çok olumlu projeler ortaya koyduğu bilinmekle birlikte; başsavcılıkların ve ceza infaz kurumu yöneticilerinin yerel ölçekte, Adalet Bakanlığı yetkililerinin de ülke ölçeğinde olmak üzere bu tür imalatı teşvik etmesi ve üretim sürecine dâhil edilen malların ve sanat eserlerinin piyasaya arz edilmesi için gerekli tedbirleri alması gereklidir. Bu bağlamda, ceza infaz kurumlarının herkese açık bölümlerinde, adliye sarayları ve hükümet konaklarında ayrıca uygun görülen diğer yerlerde daha çok sayıda stant kurulması bu tür faaliyetler bakımından teşvik edici bir unsur olacaktır.

VII. SONUÇ VE KARAR

1. Ülkemizdeki ceza ve infaz kurumlarında kalan hükümlü ve tutuklu sayısı 110.000'i aşmıştır. Kurum sayısının sabit kaldığı, hükümlü ve tutuklu sayısının da ciddi bir oranda arttığı dikkate alındığında, kapasitenin üstünde mevcutlu bulunmasının getirdiği sorunların da çoğaldığı gözlemlenmektedir. Koşulların, standartlarının çok üstünde hükümlü ve tutukluyu barındırması, hem bu kişilerin ceza infaz kurumu ile olan ilişkilerini olumsuz etkilemekte, hem de kendi aralarında birtakım problemler yaşamalarına neden olmaktadır. Öte yandan, aynı eylemden tutuklu olanların farklı koşullarda bulundurulmaması, kovuşturma ve soruşturmanın sıhhatini olumsuz olarak etkilemektedir. Aynı suçtan yargılanan ve aynı koşuğa barındırılan tutuklular ağız birliği etmekte, yargılama ile ortaya çıkarılması hedeflenen maddi hakikatler gizlenebilmektedir. Oysaki sınıflandırma ile tutuklu ve hükümlülerin farklı yerlerde bulundurulması ile eğitim ve öğretim programlarının uygulanması ıslah edicilikte önemli bir etkindir ve yasayla getirilen bir zorunluluktur.

2. Adalet Bakanlığının 'Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve diğer Hükümler Hakkındaki 45/1 Nolu Genelgesi'nin, tutuklu ve hükümlülerin eğitimi ve sosyalleşmesi adına ve tutuklu ve hükümlüler lehine uygulanabilmesi için fiziki şartların düzenlenmesi ayrıca personel sayısının da yeterli hale getirilmesi gerekmektedir. Ziyaret saatlerinde olduğu gibi sosyal etkinliklerde de tutuklu ve hükümlülere yasal haklarının en üst limitte kullandırılması yoluna gidilmelidir. Hükümlüler için bu hakkın büyük önemi haiz olduğu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

dikkate alındığında, imkânların zorlanarak bu kişilerin sosyal aktivitelere katılımının sağlanması ve sosyalliğin gelişmesi bakımından genelgenin bu hükmünün en verimli şekilde uygulanması, ıslah fonksiyonunu da olumlu şekilde etkileyecektir. Nitekim ister özgür isterse hürriyetinden mahrum kılınmış olsun, herkes devlet tarafından tam anlamıyla muhatap alınmalı ve devletin hiçbir kişiden ümit kesmediğinin bir belirtisi olarak, toplumsal infiali uyandıracak eylemlere katılmış kişiler de dâhil olmak üzere, her bir birey yeniden topluma kazandırılma süreci kapsamına alınmalı, bu anlamda etkin ve samimi aktivitelerle tanıştırılmalıdır. Bu tür faaliyetlerin yapılabilmesi için gerekli olan personel istihdamı acilen yapılmalı, böyle bir istihdamın mümkün olmaması halinde bile mevcut kaynaklar en aktif bir şekilde kullanılarak kişilerin rehabilitasyonunu sağlayacak tedbirler maksimum düzeye çıkarılmalıdır.

3. İnfaz koruma memurlarının sayı olarak yeterli hale getirilmelerinin yanında, yaptıkları işin hassasiyeti göz önüne alınarak insan hakları ve insan psikolojisi başta olmak üzere çok iyi bir eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir. Tutuklu ve hükümlülerle birlikte ‘hürriyetlerinden mahrum kalan’ bu nedenle “yarı mahkûm” sayılan bu görevlilerin özlük haklarında iyileştirme yapılmalıdır. Toplumun problemlili bir kesimi ile ömür geçiren bu kamu görevlilerinin durumları da ‘insan hakları’ kavramı bağlamında incelenmeli; bu kişilerin yaşama sevinçlerinin kaybolmasını engellemek ve hayat kalitelerini ortalama insan düzeyinde tutmak çabalarına hız verilmeli, böylece bu insanlardan sorumluluk alanlarındaki konularda daha fazlasını vermeleri istenebilmelidir.

4. Nakiller sırasında tutuklu ve hükümlülerin hepsine aynı uygulamanın yapılması yerine, ilgilinin tehlikelilik derecesine göre bazı esnekliklerin uygulanması bir kısım mağduriyetlerin oluşmasına engel olacaktır.

5. Kişilerin ceza infaz kurumları bünyesinde ortaya koydukları ve birçoğu ‘sanat eseri’ niteliğini haiz ürünlerin gereği gibi pazarlanabilmesi bakımından, ceza infaz kurumlarının herkese açık bölümlerinde, adliye sarayları ve hükümet konaklarında ayrıca uygun görülen diğer yerlerde daha çok sayıda stantlar kurulması bu tür faaliyetler bakımından teşvik edici bir unsur olacağı göz ardı edilmemelidir.

6. Ceza İnfaz Kurumlarının yapımı ve ihtiyaçlarının karşılanmasında, buldukları yörenin ve iklimin göz önüne alınması, bu bağlamda, ihtiyaçlarının yasal çerçeve içerisinde

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı

karşılanması, kurum yönetimi tarafından uygun görülen yerlerde güvenliği ihmal etmeden altı beton olmak şartıyla ‘zemini toprak’ alanlar ihdas edilmesi, tutuklu ve hükümlülerin insani yaşam şartlarına sahip olmalarını ve kendilerine uygulanan ıslah programlarına olumlu yanıt vermelerini sağlayacaktır.

7. Kapasite fazlalığı göz önüne alınarak, açık ceza infaz kurumunun kurulması sağlanıp, şartları uyan hükümlülerin buraya aktarılarak atıl halden üretken konuma geçişleri sağlanmalıdır.

Murat YILDIRIM
Çorum Milletvekili

Mithat EKİCİ
Denizli Milletvekili

Fatih ARIKAN
Kahramanmaraş Milletvekili

Malik Ecdar ÖZDEMİR
Sivas Milletvekili